

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları : 590

Kardeşlik Ahlakı ve Sorumluluğu
Doç. Dr. Yusuf ACAR

ISBN : 978-975-389-815-7

3. Baskı, Kasım 2019, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.

İLKSAY Kurulu'nun 21.08.2013 tarih ve 19/7 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 05.11.2013 tarih ve 1470-A sayılı kararıyla basılmıştır.

Yayıncı Sertifika No : 15402

BASKI: **TDV**
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ

Ostim OSB Mahallesi 1256 Cadde
No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

Kardeşlik Ahlâkı
ve
Sorumluluğu

Doę. Dr. Yusuf ACAR

YUSUF ACAR

Konya/ Hadim una Köyü'nde 1967'de doędu.

1987'de Karaman İmam-Hatip Lisesini, 1992'de Selçuk niversitesini ve 1996'da DİB Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezini bitirdi. Aynı merkezde Hadis ve Arapça ęretim görevlisi olarak çalıştı, ile müftülüğü görevinde bulundu. 2002-2005 Yılları arasında yurtdışında diplomat olarak bulundu. Hadis bilim dalında 2000 yılında Yüksek Lisansını ve 2011'de de doktorasını tamamladı. Halen DİB bünyesinde vaiz olarak görev yapmaktadır.

İçindekiler

ÖNSÖZ	9
KISALTMALAR.....	12
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KARDEŞLİĞİN ANLAMI VE KAPSAMI

I. Kardeşliğin Anlamı.....	18
II. Kardeşliğin Kapsamı	22
A. Biyolojik Kardeşlik	23
B. Ontolojik Kardeşlik	27
1. İnsanlık Kardeşliği	28
2. Diğer Varlıklarla Kardeşlik.....	37
C. Din Kardeşliği	48

İKİNCİ BÖLÜM

KARDEŞLİĞİN DEĞERİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

I. İman Kardeşliğinin Değeri ve Fazileti.....	63
A. Allah'ın Sevgisini Kazanmanın Yolu Kardeşlikten Geçer	64
B. İslam Kardeşliği Allah'ın Bir Nimetidir	67
C. Allah İçin Sevenleri Allah da Sever-Sevdirir ve Korumasına Alır	71
D. İman Kardeşleri Kıyamet Günü Allah'ın Koruması Altındadırlar	73
E. Kardeşlerin Konumuna Peygamberler ve Şehitler Gıpta Ederler	75
F. İslam Kardeşliği Gerçek İmanın ve İmandan Zevk Almanın Yoludur.....	77
G. Kişi Sevdiğiyle Beraberdır.....	82
II. İman Kardeşliğinin Temel Özellikleri.....	86
A. Müminleri Sevmek İmanın Şartlarındandır.....	86
B. İman Kardeşliği Sırf Allah İçindir ve Süreklidir.....	90

C. İman Kardeşliği Empati Temellidir.....	92
D. İslam Kardeşliği Evrenseldir.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARDEŞLİK AHLÂKI VE TEMEL DİNAMİKLERİ

I. Güven ve İtimat	111
II. Doğruluk ve Ahde Vefa	119
III. Yardımlaşma ve Paylaşma.....	141
A. Yardımlaşmak ve Paylaşmak İmanın Ayrılmaz Bir Parçasıdır	142
B. Yardımlaşma ve Paylaşma Bereketlenme Hareketidir	148
C. Müslümanın Arınma Kapısı Paylaşmaktır	152
D. Mal ve Hizmetler Paylaşıldıkça Temizlenir.....	159
E. Toplum Paylaşmayla Arınır.....	162
F. Paylaşmak Ebedileşmektir.....	165
G. Yardımlaşmada Borç Vermek Sadakadan Daha Üstündür	169
H. Paylaşma ve Yardımlaşma Ahlâkı	177
1. Mal ve Hizmetin Paylaşımında Kalite Esastır	178
2. Başa Kakılan İyilik İyilik Değildir.....	180
3. Yardımın Güzeli Gizli Yapılanıdır	184
4. Yardımda ve Paylaşmada Cimrilik Yoktur	187
5. En Değerli Yardım Zamanında ve Yerinde Yapılanıdır	192
6. Yardıma Önce Aile ve Akrabalardan Başlanır....	199
IV. Merhamet ve Sevgi-Saygı.....	203
V. Feragat ve Fedakârlık (İsâr/Diğerkâmlık).....	214
VI. Adalet/Müsavat.....	226
VII. İhsan	233
VIII. Samimiyet	242
IX. Tevazu / Alçak Gönüllülük.....	257

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KARDEŞLİK SORUMLULUĞU (HUKUKU)	
Kardeşlik Sorumluluğu/ Hukuku	279
I. Bütün İnsanlar Eşittir ve Üstünlük Yalnızca	
Takva İledir	282
II. Bütün Müslümanlar Kesinlikle Kardeştir.....	283
III. Müslüman Kardeşler Arasında Her Türü	
Ayrımcılık Yasaktır	286
A. Etnik Ayrımcılık Haramdır	286
B. Cinsiyet Ayrımı Yoktur.....	290
C. Dinsel Ayrımcılık Yoktur.....	297
D. Dilsel ve Kültürel Ayrımcılık Yoktur	300
E. Mezhepsel ve Cemaatsal Ayrımcılık Yasaktır ...	302
F. Bölgesel ve Tarihsel Ayrımcılık Yoktur.....	312
G. Sosyal ve Ekonomik Ayrımcılık Yoktur.....	317
IV. Müslümanın Kanı, Malı ve Namusu Haramdır.....	325
V. Toplumsal Otokontrol Farzdır.....	329
VI. Sosyal ve Ekonomik Dayanışma İmanın	
Gereğidir	341
VII. Müslümana Zulmetmek ve Onu Zulme	
Terk etmek Yoktur	350

BEŞİNCİ BÖLÜM	
KARDEŞLİĞİ GELİŞTİREN VE ENGELLEYEN	
UNSURLAR	
I.Kardeşliği Geliştiren Unsurlar	361
A. Akrabalık Bağları	361
B. Komşuluk İlişkileri.....	370
C. Misafirperverlik.....	381
D. Selamlaşmak	386
E. Hediyeleşmek	393
F. Ziyaretleşmek	397
G. Nasihat ve İstişare	405
H. İbadetler	414
İ. Dualaşmak	418

1. Güler Yüzlü ve Güzel Sözlü Olmak	426
2. Hayra Anahtar ve Şerre Kilit Olmak.....	432
II. Kardeşliği Tehdit Eden ve Engelleyen Hususlar.....	442
A. Dil Belâsı/Uygunsuz Sözler	442
1. Çok ve Boş Konuşmak.....	447
2. Gıybet ve Dedikodu	449
3. Alay Etmek ve Tahkir.....	454
4. Kusur Araştırmak ve Ayıplamak	458
5. İftira ve Söz Taşıma	462
B. Kalp Hastalıkları	469
1. Kibir/Kendini Beğenmişlik	471
2. Haset ve Buğz	476
3. Kişisel Hırs ve İhtiras.....	483
4. Taassup / Asabiyet	486
5. Dünyevileşme	490
5. Bencillik ve Bireysellik.....	495
6. Rekabet	501
Sonuç	507
Kaynakça	514

ÖNSÖZ

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte liberal demokratik Batılı değerlerin nihaî zaferini ilan ettiği, böylece tarihin sonunun geldiği ve bu değerlerin dünyaya yayıldıkça istikrar ve barışın yaygınlaşacağı öngörülmüştü. Vakit geçirilmeden bu değerlerle dünyaya nizam verilmeli ve böylece barış ve huzur sağlanmalıydı. Milyonlarca cana mal olan Irak ve Afganistan trajedileri, kıta Afrika’ında açlık sebebiyle kitleler halinde gerçekleşen ölümlerin durdurulamayışı, Avrupa’nın göbeğinde yaşanan Bosna-Hersek soykırımı, 11 Eylül ile sonrasında hortlayan İslamofobyaya ve saldırılar vs. sonuçlar da öngörülmüş müydü bilemiyoruz. Bütün bu yıkımların büyük oranda ‘öteki’yle ilgili olduğuna bakılırsa, cevap ‘evet’ gibi görünmektedir. Lakin bizzat liberal demokrasinin zuhur ettiği havzada yaşanmakta olan ekonomik ve sosyal bunalımlar ile tabiatın hoyratça istihlaki/yok edilmesi dahi, iddia olunan merhem, bırakın insanlığa faydasını, mucidinin kelliğine bile fayda vermediğini kanıtlar niteliktedir.

Diğer taraftan Müslümanların yaşadığı coğrafyaların genellikle savaşlar, iç çekişmeler, kavgalar, yoksulluklar, yolsuzluklar ve insan hakları ihlalleri gibi olumsuzluklarla anılmasını, tek başına dış faktörlere bağlamak hem kolaycılık olur hem de sorunların çözümünü zorlaştırır. İslam dünyasının hem ülkeler arasında hem de tek tek ülkelerin kendi içlerinde yaşadığı soğuklukların ve gerginliklerin tarihi ile Müslümanların Batılılaşma tarihinin paralellik arz etmesi tesadüf olmasa gerekir. Genelde İslam coğrafyasında ve özelde Anadolu topraklarında, Islahat Fermanı’na gelinceye kadar bugünküne benzer bir Sünni-Alevi gibi mezhepsel, Müslim-Gayr-i Müslim gibi dini, Türk-Kürt gibi etnik, kısaca ötekileştirme ve ötekileştirdiğine karşı duyulan tahammülsüzlük türü gerginliklerin yaşandığına pek şahit olunmamıştır. Bu durum esasen hem sorunların kaynağı hem de çözümü için bir işaret sayılmalıdır.

İster etnik temelli olsun isterse mezhep ya da dini kaynaklı olsun Müslüman toplumların karşılaştıkları problemlerde ilk çözüm modeli veya adresi olarak Batı'yı görüp Avrupa'daki ulusal azınlık sorunlarının ve çözüm süreçlerinin yakından takip edilmesi faydalı olabilir. Fakat örneğin Kürt sorununun çözümünde bir taraftan, sırf azınlık ve silahlı mücadele geçmişlerine bakıp İrlanda, İskoçya ve Katalan modelleri irdelenirken, diğer yandan da Hz. Peygamberin Hazrec-Evs barış planı, muâhât uygulaması ve Medine sözleşmesi gibi süreçlerle başlatıp bütün Müslümanlara teşmil ettiği 'İslam Kardeşliği' projesinin de incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Üstelik iç dinamikler bakımından, pek çok problem gibi, Kürt sorununun çözümünün de, Batı'nın azınlık anlayışından daha ziyade, Doğu'nun 'Farklılıklar, Allah'ın korunması gereken ayetleridir' anlayışına daha yakın olduğu aşikârdır. "Yiğit düştüğü yerden kalkar" sözündeki yiğidin düştüğü yerin, burası olduğu kanaatindeyiz.

Peygamberler tarihini aynı zamanda, Allah'ın insanlığın gidişatına müdahale ettiği süreçler olarak da okumak gerekir. Zira insanlığa dünya ve ahiret huzuru vadeden ve Allah katında tek geçerli din olan İslam'ın bu vadinin bilfiil yaşanılan hayata aktarılması, peygamberlerin önderliği ve örnekliğinde gerçekleşecektir. Hz. Muhammed (sav) aracılığıyla doğrudan vahiy indirmek suretiyle Allah son kez insanlığın gidişatına müdahale ederek, kıyamete kadar geçerliliğini sürdürecektir olan model toplumu Medine'de oluşturmuştur (Bakara, 2/143). Yani insanlığın önünde, dünya ve ahiret saadetini yakalayabilecek kıratında bir toplum modeli vardır demektir. İnsanlığın, bizzat Allah'ın vahiy ile müdahalesi ve kontrolü ile Elçisinin örnekliliği ve rehberliğinde şekillenen o 'model toplum' tecrübesinden mutlaka yararlanması gerektiği inancındayız. Dolayısıyla tarihin sonunun, liberal, çoğulcu, katılımcı gibi, nitelikleri salt beşer tarafından belirlenen demokrasilerle değil, ancak Yüce Yaratıcının insanlığa doğrudan son müdahalesinin hamulesi olan 'kardeşlik' ile taçlandırılmış

demokrasilerle olabileceğini düşünüyöruz. Tarihin kardeşlik eksenli demokrasilerle sonlandırılması amaçlanırsa, medeniyetlerin ittifakı da kolaylaşacaktır.

Bütün insanlığa rol model olarak sunulan Medine İslam Toplumunun en temel karakteristiğinin ‘kardeşlik’ olduğu hususunda şüphe yoktur. İşte bu kardeşliğin kapsamı, değeri, ahlâki dayanakları, hukuku, geliştirici unsurları ile engelleri gibi hususların bir bütün halinde ele alınmasının, günümüzdeki Müslümanların gerek kendi aralarında gerekse ötekilerle ilişkilerinde, güncellenebilir bir kardeşlik anlayışını geliştirmelerine yardımcı olabileceğini düşündük. Çalışmamızın, özelde Müslümanların, genelde bütün dünya insanlığının, kardeşliği daha iyi anlamasına ve kardeşçe yaşamasına mütevazı bir katkı sunması en büyük dileğimiz ve duamızdır.

Dr. Yusuf ACAR
Konya-2012